

Nærings- og Fiskeridepartementet

Vedrørende innspill til ny Norgesmodell for offentlige anskaffelser

Samlet representerer vi en rekke av landets ledende håndverksbedrifter, samt Malermestrenes Landsforbund. Vi mener det er et prisverdig initiativ regjeringen nå gjør for å utarbeide en ny nasjonal standard som skal bidra til å styrke seriositeten i alle ledd, særlig blant leverandører og underleverandører – men også innen det offentlige som håndterer anskaffelser.

Det finnes flere gode regionale- og fylkesvise modeller som fungerer bra i dag, men vi mangler en velfungerende nasjonal modell – noe vi håper Norgesmodellen vil kunne bidra til.

Overordnede innspill:

- Norgesmodellen bør bygge på erfaringer fra Oslo-, Telemark- og Skiensmodellen – og den nye nasjonale standarden bør *minst* være like «stram» som disse.
- Norgesmodellen bør samtidig være enkel og oversiktlig, med klare og tydelige krav som er lette å praktisere og kontrollere.
- Det bør være samme seriositetskrav, og like nasjonale vilkår, til underleverandører som til hovedleverandører. Underleverandører bør også oppgis eller inngå som en del av anbudene.
- Økt digitalisering av anskaffelser og bedre kontroll med etterlevelse. Dette kan for eksempel gjøres gjennom HMS-reg eller tilsvarende, av leveransene samt stedlig tilsyn på byggeplass der det er naturlig, førstelinjetilsyn. Det syndes mye mot vilkår satt i anskaffelsene som f.eks. miljøvilkår og lærlingeklausul.
- Vekting av anbud – pris er ofte gjennomgående kriterie – krav om 50 % fagarbeidere og 10 % lærlinger vektet ikke i anbudsfasen og det føres heller ikke kontroll med dette. Offentlige bestillere må ta mer samfunnsansvar; krav til lærlinger i prosjekter og større vekt på vekting av miljø og bærekraft ved tildeling av prosjekter og rammeavtaler. Innkjøpsforskriftens bestemmelse om at bærekraft skal telle minst 30% må komme som et krav.

Seriositetskrav:

- Økt grad av dokumentasjon: Det bør være standard at det kreves dokumentasjon i anbudsfasen både på lønns- og arbeidsforhold, fagopplæring og lærlinger. Offentlige instanser, kommuner, etater etc. må ha bedre rutiner på å kreve inn og ettergå dokumentasjon for å raskt kunne identifisere svakheter/mangler hos ulike leverandører.
- Sanksjonssystem: For å lettere kunne identifisere useriøse aktører bør det vurderes å innføre et sanksjonssystem – evt. et prikkesystem, som gjør at ved gjentatte forseelser, så kan leverandører bli forhindret eller avvist fra å kunne delta på fremtidige anbudsrunder.

- Tilsyn og kontroll: Oppfølging og etterlevelse av regelverk forutsetter en digital sanntid informasjon som er sømløs inn i registre som for eksempel StartBank eller lignende. Svakheter ved StartBank idag er at de stilles få krav til å bli registrert der. Nye krav bør vurderes.
- Opprette et nasjonalt register som driver med kvalitetssikring av leverandører. Det vil gjøre jobben mye enklere for en rekke kommuner og offentlige innstasjoner å sørge for at anbud da blir gitt til seriøse og lovlige aktører. Det bør bli utarbeidet en tydelig definisjon av hva som forventes av leverandører.
- Alle selskaper som deltar i offentlige anbudsrunder må være pliktige til å oppgi *hvem* som faktisk representerer selskapet – og hvilke roller de er oppført med i firmaet. Dette er for å utelukke at det ikke er bakmenn/stråmenn som går inn og forhandler kontrakter og avtaler i etterkant. Et selskap kan se lovlig og ryddig ut på overflaten, mens den reelle situasjonen kan være en helt annen.

Fast ansatte fagarbeidere:

- Det er veldig viktig å sikre fast ansatte fagarbeidere for å sikre faget og videreføring av faget i opplæringsfasen i bedrift. Det er så å si umulig å forvalte et håndverksfag i et landskap med høy grad av innleie som fører til manglende bedriftskultur i forhold til produksjon og fag, samt at dette gjør det svært vanskelig å drive opplæring. Det må sikres et visst nivå hos tilbyder på kompetente fagarbeidere. Her ser vi for oss at det må være mer enn 50 % egne ansatte fagarbeidere.
- Viktig å begrense innleie som en forretningsmodell som fortrenger faste ansatte.
- Stort behov for faglærte håndverkere, det bør være adgang til innleie ved sesong topper og ved sykdom og vikariat. Evt. kan det vurderes en grense på 10% innleie, i forhold til fast ansatte i bedriften.

Lærlinger:

- Kravet må utelukkende knyttes til lærlinger som er definert i forhold til opplæringsloven og under kontrakt med den aktuelle tilbyder eller underentreprenører. Praksiskandidater må ikke være med på tellingen da dette er med på å uthule lærlingeklausulen da disse ikke har noen klar definisjon og her ser vi at mange hjelpearbeidere blir titulert praksiskandidat for å dekke lærlingeklausulen. Her må det fortsatt være mulig å ha unntak for det tilfelle at det ikke finnes lærlinger i aktuelle fag lokalt.

Antall ledd:

- Innleie må telles som ledd hvis ikke så uthules regelverket. Vi ser stadig eksempler på innleie forkledd som underentreprise eks. demonstrasjon av HMS-reg Oslo kommune.
- Det kan kontraheres et ledd under hvert fag. Slik at underentreprenør på mur kan ha en underentreprenør i tillegg til egen leveranse. Hvis hovedentreprenør ikke har faget i egen organisasjon. Har tilbyderen som vinner konkurransen faget kan han ha en underentreprenør på akkurat dette faget.

Svart arbeid:

- Regjeringen bør vurdere å innføre ROT-fradrag for privatmarkedet, slik som i Sverige.
- Økt tilsyn og kontroll, langt strengere sanksjoner ved kjøp av svart arbeid.
- Utvikle HMS kortet, 2 års varighet-kompetanse må lastes inn - se mot nasjonal ID.
- Offentlig deling av seriøsitetsinformasjon med API, som kan kontrolleres i sanntid.
- Krav til fag/svennebrev for å etablere bedrift i håndverksfag med mesterbrev.
- Krav til aksjekapital for å etablere aksjeselskap innenfor Byggfag, må økes fra kr. 30.000 til minst kr 100.000 NOK.

Med vennlig hilsen

Stein Hesstvedt

Stein Hesstvedt
Administrerende direktør
Malermestrenes Landsforbund

Tore Buer

Tore Buer
Regionleder Stor-Oslo
Håndverksgruppen

Thomas Schwenke

Thomas Schwenke
Regionleder Nord
Håndverksgruppen